

หญ้าหนวดแมว : สมุนไพรช่วยผู้ป่วยนิ่วในไตได้

จัดทำข้อมูลโดย กลุ่มงานวิชาการเภสัชกรรมแผนไทย
สถาบันการแพทย์แผนไทย

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Orthosiphon aristatus* Mig.

ชื่อพ้อง : *O. grandiflorus* Bolding หรือ *O. Stamineus* Benth.

สารสำคัญ : ในใบของหญ้าหนวดแมว มีเกลือโปแตสเซียม ในปริมาณ สูง 0.7-0.8 %

หญ้าหนวดแมวเป็นพืชที่ปลูกอยู่ทั่วไปตามบ้าน มีดอกขาวสวย ออกดอกเกือบทั้งปี จึงเป็นไม้ประดับที่สวยงาม นอกจากนั้นยังมีคุณค่าทางการรักษา เกสรตัวผู้ยื่นยาวออกมา นอกกลีบดอก ทำให้มีลักษณะคล้ายหนวดแมว จึงมีคนเรียกพืชชนิดนี้ว่า หญ้าหนวดแมว หญ้าหนวดแมว เป็นพืชที่ปลูกง่ายนิยมปลูกโดยการปักชำ หรือใช้เมล็ด ขึ้นง่าย เติบโตได้เร็ว ปลูกเป็นแปลงผัก หรือปลูกในกระถาง หญ้าหนวดแมวมีชื่อพื้นเมือง เช่น พยัพเมฆ, บางรักป่า, อีตุ๋ตง

ฤทธิ์และประโยชน์ทางยา

ใช้ขับปัสสาวะ ขับนิ่ว ใบอ่อนใช้เป็นยาขับปัสสาวะ ที่มีประสิทธิภาพสูงเนื่องจากมีเกลือโปแตสเซียมมาก หญ้าหนวดแมวใช้รักษานิ่วได้ทั้งนิ่วต่างซึ่งเกิดจากแคลเซียม (หินปูน) ซึ่งมักจะเป็นก้อนที่เกิดจากการดื่มน้ำที่มีหินปูน และใช้รักษานิ่วกรด ซึ่งเกิดจากกรดยูริก นิ่วจำนวนนี้จะไม่เป็นก้อนแต่จะร่วนเป็นเม็ดทราย ไม่ทึบแสง มักเกิดจากการรับประทานเนื้อสัตว์ และเครื่องในสัตว์มากเกินไป ทำให้มีกรดยูริกสูง เมื่อรับประทานหญ้าหนวดแมว ซึ่งมีโปแตสเซียมสูง จะทำให้ในกรดมีฤทธิ์เป็นด่าง ทำให้กรดยูริก และเกลือยูเรต (urate) ไม่จับตัวเป็นก้อน ช่วยป้องกันไม่ให้แคลเซียมตกค้างในไต ช่วยขยายท่อไตให้กว้างขึ้น จึงช่วยบรรเทาอาการปวด หญ้าหนวดแมวไม่มีฤทธิ์ละลายนิ่ว ดังนั้นนิ่วก้อนใหญ่จะไม่ได้ผล ใช้ได้ดีกับนิ่วก้อนเล็กๆ ฤทธิ์ขับปัสสาวะของหญ้าหนวดแมวจะช่วยดันเม็ดนิ่วเล็กๆ ให้หลุดออกมา (วันดี กฤษณพันธ์ .2539 : 162)

ผลการศึกษาวิจัยหญ้าหนวดแมว

ศ.นพ.วีรสิงห์ เมืองมัน ได้ทำการศึกษากับผู้ป่วยที่เป็นนิ่วในโรงพยาบาลรามาริบัติ โดยให้คนไข้รับประทานยาขงหญ้าหนวดแมวทุกวัน วันละ 3 เวลา 2-6 เดือน ผลพบว่า ได้ผลดี สามารถลดขนาดนิ่ว 23 ราย มีนิ่วหลุด 40 % มีอาการดีขึ้น 20%

รศ.นพ.อมร เปรมกมล ได้ทำการศึกษาผลของหญ้าหนวดแมวในการลดขนาดนิ่วไต ซึ่งได้นำเสนอผลงานวิจัยหญ้าหนวดแมว ในการประชุมเสนอผลงานวิชาการในวันที่ 27-29 มิถุนายน 2543 พบว่าหญ้าหนวดแมว สามารถลดขนาดนิ่วได้ และผู้ป่วยนิ่วที่มีอาการเรื้อรังได้แก่อาการแน่นท้อง ปวดเอว ปวดข้อ เมื่อยเพลีย ปวดศีรษะ แสบร้อนสีข้าง ปวดขา หลังให้การรักษาด้วยหญ้าหนวดแมว พบว่าอาการดังกล่าวลดลงเกือบจะหมด และยังทำให้สุขภาพโดยรวมดีขึ้น สามารถทำงานได้มากขึ้น

จากผลการศึกษาปรากฏว่าผลของสมุนไพรหญ้าหนวดแมว ในการลดขนาดนิ่วไตที่ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ และเป็นผลดีต่อผู้ป่วยโรคนี้ไตที่ได้รับการรักษาทุกขั้ ทรมาณทางกาย ความทุกข์ทางใจ การสูญเสียเงินค่ารักษาพยาบาลต่อครั้งที่มีความสูง การเป็นนิ่วที่พบบ่อยในภาคอีสาน ซึ่งประชาชนมีฐานะยากจน การรักษาด้วยการแพทย์แผนปัจจุบัน ได้แก่ การผ่าตัด การสลายนิ่ว ล้วนแต่ต้องใช้เงินมากมายนั้น

การนำสมุนไพรหญ้าหนวดแมวมาใช้กับผู้ป่วยโรคนี้ เป็นวิธีที่ดีอีกวิธีหนึ่งช่วยลดค่ารักษาพยาบาล ประชาชนปลูกใช้เองได้ ขั้นตอนใช้ไม่ยุ่งยาก

ข้อแนะนำและวิธีการใช้

ใช้ยอดอ่อน (ซึ่งมีใบอ่อน 2 – 3 ใบ) ควรเก็บช่วงที่หญ้าหนวดแมวกำลังออกดอก เพราะจะเป็นช่วงที่มีสารสำคัญมาก (แต่ไม่ใช่ดอก) นำมาหั่นเป็นท่อนสั้นๆ ตากแดดให้แห้งแล้วใช้ 1 หยิบมือ (2 กรัม) ชงกับน้ำเดือด 1 แก้ว ปิดฝาทิ้งไว้ 5 – 10 นาที ดื่มขณะร้อนๆ วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร และต้องดื่มน้ำตามมากๆ

ข้อควรระวัง

- เนื่องจากหญ้าหนวดแมวมีเกลือโปแตสเซียมสูง จึงไม่ควรใช้กับคนที่ เป็นโรคหัวใจ
- ควรใช้การชง ไม่ควรใช้การต้มและควรใช้ใบอ่อน ไม่ใช่ใบแก่ เพราะอาจมีสารละลายออกมามากเกินไป ทำให้มีฤทธิ์กดหัวใจ
- ถ้าใช้ใบสดจะมีอาการคลื่นไส้และหัวใจสั่น จึงควรใช้ใบตากแห้ง
- สารจากหญ้าหนวดแมวจะทำให้ยาจำพวกแอสไพรินไปจับกล้ามเนื้อหัวใจมากขึ้น จึงไม่ควรใช้หญ้าหนวดแมว ร่วมกับแอสไพริน

เอกสารอ้างอิง

- วันดี กฤษณพันธ์. สมุนไพรน่ารู้. พิมพ์ครั้งที่ 2 สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2539.
- วิทย์ เทียมบุญธรรม. พจนานุกรมสมุนไพรไทย. กรุงเทพฯ. โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์, 2531
- อมร เปรมมกล และคณะ รายงานวิจัย เรื่องการศึกษาผลของหญ้าหนวดแมวในการลดขนาดของนิ่วไต. คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.งานวิจัย 2541

